Stanovisko Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 21.12.1981, sp. zn. Sc 3/81, ECLI:CZ:NS:1981:SC.3.1981.1

Číslo: 2/1982

Právní věta: Podle článku 13 Úmluvy mezi Československou republikou a Federativní lidovou republikou Jugoslávií o sociálním pojištění (vyhláška č. 3/1958 Sb.) se plný starobní důchod, na který vznikl nárok splněním podmínek uvedených v ustanovení § 16 zákona č. 121/1975 Sb. o sociálním zabezpečení, dělí podle poměru dob zaměstnání získaných v obou smluvních státech ke dni vzniku nároku na plný starobní důchod. Do základu rozhodného pro stanovení části plného starobního důchodu podle článku 13 písm. c) Úmluvy nelze proto zahrnout částku, o kterou se plný starobní důchod pracujícího zvýšil na základě ustanovení § 21 zákona č. 121/1975 Sb. za dobu zaměstnání po vzniku nároku na plný starobní důchod.

Soud: Nejvyšší soud ČSSR

Datum rozhodnutí: 21.12.1981

Spisová značka: Sc 3/81

Číslo rozhodnutí: 2

Číslo sešitu: 2-3

Typ rozhodnutí: Stanovisko

Hesla: Důchod, Smlouvy mezinárodní, Sociální zabezpečení

Předpisy: 3/1958 Sb. § 13 121/1975 Sb. § 16
§ 21

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud České socialistické republiky usnesením z 9. 12. 1976 sp. zn. 17 Co 169/76 zrušil usnesení krajského soudu v Hradci Králové z 26. 6. 1976 č. j. 11 C 37/76-14, jímž tento soud zrušil rozhodnutí Úřadu důchodového zabezpečení v Praze o přiznání části československého plného starobního důchodu. Odvolací soud v odůvodnění svého usnesení uvedl, že Úřad důchodového zabezpečení v souladu s Úmluvou mezi Československou republikou a Federativní lidovou republikou Jugoslávií o sociálním pojištění přiznal navrhovateli nejprve plný starobní důchod podle československých předpisů a se zřetelem k celkové době pojištění, případně zaměstnání v ČSSR a v Jugoslávii, a z něho pak vzhledem k důchodu přiznanému jugoslávským orgánem sociálního pojištění vypočetl československý dílčí starobní důchod. Československý dílčí starobní důchod byl vyměřen ze starobního důchodu zvýšeného za dobu odbojové činnosti a za dobu vzniku nároku na starobní důchod.

Nejvyšší soud Slovenské socialistické republiky usnesením z 31. 7. 1979 sp. zn. 8 Co 46/78 zrušil usnesení krajského soudu v Bratislavě z 11. 12. 1978 č. j. 22 C 204/77-33, jímž tento soudu zrušil

rozhodnutí Úřadu důchodového zabezpečení v Bratislavě z 27. 6. 1978 o přiznání části československého starobního důchodu. Odvolací soud v odůvodnění svého usnesení uvedl, že je správný názor soudu prvního stupně, který v napadeném usnesení vyslovil, že Úřad důchodového zabezpečení nesprávně dělil celý důchod navrhovatele včetně zvýšení důchodu za dobu zaměstnání po vzniku nároku na důchod. Dělit lze pouze tu část důchodu, která odpovídá výši důchodu při zhodnocení doby zaměstnání do vzniku nároku na důchod; nelze však starobní důchod vyplácený navrhovateli v plné výši, když navrhovatel po vzniku nároku na starobní důchod dále pracoval a starobní důchod nepobíral. Navrhovatel má proto nárok na československý dílčí starobní důchod podle článku 13 Úmluvy mezi Československou republikou a Federativní lidovou republikou Jugoslávií o sociálním pojištění, ke kterému je třeba vypočíst zvýšení důchodu za dobu zaměstnání po vzniku nároku na starobní důchod.

Podle ustanovení § 27a zákona č. 36/1964 Sb. o organizaci soudů a volbách soudců (úplné znění zákona bylo vyhlášeno pod č. 19/1970 Sb.) předseda Nejvyššího soudu Československé socialistické republiky přikázal k zaujetí stanoviska otázku sjednocení výkladu ustanovení článku 13 Úmluvy mezi československou republikou a Federativní lidovou republikou Jugoslávií o sociálním pojištění (vyhláška č. 3/1958 Sb.), protože při sledování rozhodnutí nejvyšších soudů republik (§ 27 odst. 1 zákona o organizaci soudů a o volbách soudců) byla Nejvyšším soudem Československé socialistické republiky zjištěna rozdílnost výkladu uvedeného ustanovení v rozhodnutích senátů Nejvyššího soudu České socialistické republiky a Nejvyššího soudu Slovenské socialistické republiky. Ve smyslu ustanovení § 27 odst. 2 zákona o organizaci a o volbě soudců vyžádal si předseda Nejvyššího soudu ČSSR k této otázce ještě před jejím přikázáním senátu Nejvyššího soudu ČSSR stanoviska vyjádření generálního prokurátora ČSSR, předsedy Nejvyššího soudu České socialistické republiky a předsedy Nejvyššího soudu Slovenské socialistické republiky.

Ve vyjádření generálního prokurátora ČSSR se uvádělo, že pro vymezení pojmu celková doba zaměstnání ve smyslu ustanovení článku 13 Úmluvy mezi Československou republikou a Federativní lidovou republikou Jugoslávií o sociálním pojištění lze za takovou dobu považovat jen dobu zaměstnání, kterou pracující získal ke dni vzniku nároku na starobní důchod.

Vyjádření předsedy Nejvyššího soudu České socialistické republiky a předsedy Nejvyššího soudu Slovenské socialistické republiky obsahovala shodný závěr, že dobou zaměstnání rozhodnou pro určení části starobního důchodu je doba zaměstnání získaná do splnění podmínek pro vznik nároku na starobní důchod a že v důsledku toho nelze poměrně dělit tu část starobního důchodu, která odpovídá zvýšení důchodu za dobu zaměstnání po vzniku nároku na starobní důchod, přičemž není rozhodné, kdy pracující požádá o přiznání starobního důchodu.

Senát Nejvyššího soudu ČSSR zaujal podle ustanovení § 27 odst. 1 písm. c) zákona o organizaci soudů a volbě soudců (jehož úplné znění se změnami a doplňky bylo vyhlášeno pod č. 19/1970 Sb.) stanovisko k zajištění jednotného výkladu ustanovení článku 13 Úmluvy mezi Československou republikou a Federativní lidovou republikou Jugoslávií o sociálním pojištění, vyhlášené vyhláškou č. 3/1958 Sb., a to s těmito závěry:

Podle článku 13 Úmluvy mezi Československou republikou a Federativní lidovou republikou Jugoslávií o sociálním zabezpečení (vyhláška č. 3/1958 Sb.) se plný starobní důchod, na který vznikl nárok splněním podmínek uvedených v ustanovení § 16 zákona č. 121/1975 Sb. o sociálním zabezpečení, dělí podle poměru dob zaměstnání získaných v obou smluvních státech ke dni vzniku nároku na plný starobní důchod. Do základu rozhodného pro stanovení části plného starobního důchodu podle článku 16 písm. c) Úmluvy nelze proto zahrnout částku, kterou se plný starobní důchod pracujícího zvýšil na základě ustanovení § 21 zákona č. 121/1975 Sb. za dobu zaměstnání po vzniku nároku na plný starobní důchod.

Z odůvodnění:

Zákon č. 22/1975 o sociálním zabezpečení, ani Úmluva mezi Československou republikou a Federativní lidovou republikou Jugoslávií (vyhláška č. 3/1958 Sb.) neupravují postup při vyměřování části důchodu podle článku 13 písm. c) Úmluvy. Protože vyměření části důchodu je opatřením, jehož základ je vymezen zásadami článku 13 Úmluvy, je třeba řešit otázku, z jakého základu se podle článku 13 písm. c) Úmluvy vyměřuje tato část důchodu.

Dávky důchodového zabezpečení se poskytují za podmínek, které jsou uvedeny v ustanoveních o jednotlivých dávkách a ve společných ustanovení. Splněním těchto podmínek vzniká nárok na dávku důchodového zabezpečení. Zákon o sociálním zabezpečení (zákon č. 121/1975 Sb.) nestanoví výslovně, kdy vzniká nárok na dávku. Je proto nutné vycházet ze zásady, že nárok na dávku vzniká splněním časově poslední podmínky nároku.

Nárok na plný starobní důchod vzniká splněním podmínek stanovených v § 16 citovaného zákona. Den, kdy byla splněna poslední zákonná podmínka vzniku nároku na plný starobní důchod, je rozhodný pro použití ostatních ustanovení toho zákona a jiných právních předpisů, které se na tuto dávku vztahují.

Úprava obsažená v ustanovení § 65 odst. 3 zákona č. 121/1975 Sb., že totiž poživateli důchodu, jemuž je současně poskytován z ciziny důchod z jakéhokoli sociálního zabezpečení (pojištění zaopatření), se důchod z československého důchodového zabezpečení (pojištění) sníží o částku odpovídající zhodnocení doby zaměstnání v cizině, platí tehdy, nestanoví-li jinak mezistátní úmluva. To vyplývá z ustanovení § 65 odst. 5 zákona č. 121/1975 Sb., podle něhož jsou pro rozhodnutí o nároku na dávku a její výši rozhodná také ustanovení mezistátních úmluv.

Podle článku 4 uvedené Úmluvy je třeba při rozhodování o nárocích ze sociálního pojištění přihlížet k době trvání pojištění, zaměstnání nebo jiné činnosti a započítat je, jestliže se k nim přihlíží podle právních předpisů druhé smluvní straní strany. Zjištění těchto dob a jejich započtení do celkové doby zaměstnání, potřebné pro vznik nároku na dávku, je podmínkou pro stanovení dávky ve smyslu článku 13 Úmluvy.

V článku 13 Úmluvy je pod písm. a) stanovena zásada, že orgán sociálního zabezpečení každé ze smluvních stran rozhodne podle svých právních předpisů s použitím článku 4 Úmluvy o tom, zda oprávněná osoba splňuje podmínky pro získání nároku na dávku. Jsou-li podmínky pro získání nároku na dávku splněny, stanoví orgán sociálního pojištění každé ze smluvních stran podle článku 13 písm. b) Úmluvy nejdříve dávku tak, jako by celková doba pojištění (zaměstnání) započtená podle článku 4 této Úmluvy byla získána výlučně podle jeho právních předpisů a nato tento orgán stanoví podle článku 13 písm. c) Úmluvy částku dávky podle poměru doby pojištění (zaměstnání) získané podle jeho právních předpisů a celkové doby pojištění (zaměstnání) podle právních předpisů obou smluvních stran; takto stanovenou dávku je pak tento orgán povinen poskytovat.

Pro výši plného starobního důchodu stanoveného podle zásady uvedené v článku 13 písm. b) Úmluvy je rozhodná pouze doba pojištění (zaměstnání), kterou pracující získal ke dni splnění podmínek vzniku nároku na tento důchod, zpravidla k dosažení příslušného věku, a výše průměrného měsíčního výdělku zjištěného podle zásad uvedených v ustanovení § 14 zákona č. 121/1975 Sb. a v § 14 až 16 vyhlášky č. 128/1975 Sb.

Z plného starobního důchodu takto stanoveného se pak podle čl. 14 písm. c) Úmluvy stanoví část dávky, kterou je československý orgán důchodového zabezpečení povinen přiznat.

Ze shora citovaných ustanovení vyplývá, že výše části plného starobního důchodu je podmíněna

pouze skutečnostmi, které nastaly nejpozději ke dni vzniku nároku na tento důchod. Výše části důchodu stanoveného podle článku 13 písm. c) Úmluvy nemůže být ovlivněna tím, že pracující, jemuž vznikl nárok na starobní důchod, byl po vzniku nároku na tento důchod zaměstnán s nárokem na jeho zvýšení za podmínek stanovených v § 21 zákona č. 121/1975 Sb.

Část československého plného starobního důchodu může být stanovena pouze z plného starobního důchodu vyměřeného v té výši, na kterou vznikl pracujícímu nárok splněním podmínek uvedených v ustanovení § 16 zákona č. 121/1975 Sb., vypočteného z průměrného měsíčního výdělku zjištěného za posledních 10 (5) kalendářních roků před rokem, v němž vznikl nárok na tento důchod, nebo před rokem, ve kterém pracující skončil zaměstnání.

Do základu rozhodného pro stanovení plného starobního důchodu podle článku 13 Úmluvy (vyhlášené vyhláškou č. 3/1958 Sb.) nelze zahrnout částku, o kterou se plný starobní důchod pracujícího zvýšil na základě ustanovení § 21 zákona č. 121/1975 Sb.